

Red: Arne Borg

Underlag till vårdprogram för problemet självmord

Föreningen Sveriges Socialchefer (FSS) har beretts tillfälle att yttra sig över underlag till vårdprogram för problemet självmord, och finner med anledning härav viktigt att framhålla följande:

Självmordproblemens omfattning

Antalet fullbordade självmord är sannolikt över 2000 per år. Alla självmord registreras inte som självmord utan felaktigt som olyckshändelser eller sjukdom.

1977 klassificerades var 42:e man och var 85:e kvinna som avlidit som fullbordat självmord.

Antalet självmord per 100 000 invånare stiger upp mot 40-års åldern för att därefter sjunka för kvinnor men ligga någorlunda jämnt för män.

Frånskilda och änkor/änklingar är överrepresenterade, gifta underrepresenterade.

Ensamstående och arbetslösa är överrepresenterade.

Utvecklingen går mot en ökning av framför allt *förgiftningar i yngre åldersgrupper*.

I åldrarna 15–44 år där totala antalet dödsfall är lågt, är antalet dödsfall genom självmord mycket högt. 20% av männen och 14% av kvinnorna omkom genom självmord enligt registreringen. Det verkliga antalet kan vara högre. I denna grupp

befinner sig sannolikt även ett stort antal missbrukare. Vi vet att många narkotikamissbrukare dör på grund av överdos. En del registreras som självmord, andra inte. Enligt FSS bedömning är emellertid många missbrukare helt medvetna om, att deras missbruk av främst narkotika men också av alkohol är i sig själv en form av avståndstagande från livet – och därför en form av självmord – även om det inte alltid registreras som sådant.

Till detta kommer en grupp av åldringar som inte klarar ensamheten eller överflyttningen till institution. Också för denna grupp har socialtjänsten ett ökat ansvar.

Det är således sannolikt att en mycket stor del av de människor som har fullbordat självmord tillhör en grupp som är välkända för socialsekreterarna och för socialtjänstens vård- och behandlingsinstitutioner. I storstäderna är tex hälften av de män som begår självmord alkoholmissbrukare.

Utredningen är präglad av att den är riktad till sjukvården. Självmord beskrivs i första hand som psykiska problem, som skall lösas av psykiatri – primärvård. Det framhåvs att socialtjänsten genom sitt arbete för högriskgrupper samt sin centrala position i samhällsarbetet i framtiden bör kunna göra större insatser för personer med självmordsproblem inom olika områden tex:

- Metoder för tidig diagnostik av självmordsrisker utvecklas och tränas
- Den uppsökande verksamheten – socialjourer – telefonjourer – utökas
- Behandlingsprogram utarbetas för olika problemgrupper i vilka självmordsproblemen särskilt uppmärksammas
- Utbildning gemensam för andra samhällsorgan genom studiebesök, teoretiska moment samt samtal för enskilda klienter

FSS vill starkt understödja vikten av ovanstående och vill även framhålla att utredningen som sådan utgör en

kunskapssamling som kan utnyttjas i studiesyfte.

Övriga synpunkter

Som nämnts bär utredningen prägel av att den i första hand riktas till sjukvården. De områden som nämnes som aktuella och angelägna för forskning är främst kliniska.

Socialtjänsten nämns som en resurs i arbetet men berörs nästan inte i det slutliga kapitlet om forskning och utvecklingsarbete, trots att naturligtvis risken för självmord har ett starkt samband med människornas sociala livsvillkor.

FSS vill speciellt framhålla behovet av en forskning i förebyggande och behandlande syfte kring självmordens sociala orsaker. Här som i andra sammanhang är den sociala strukturen i samhället central och verkningsfulla insatser måste främst inriktas på att skaffa goda livsvillkor i vid bemärkelse för människorna. Detta synsätt måste prägla forskningen även på här aktuellt område.

Vi vill också betona vikten av att social personal lär sig att känna igen symtomen på självmordsrisk och att kunna möta klienter med självmordstankar på ett öppet och adekvat sätt.

I detta sammanhang vill FSS ytterligare framhäva vikten av ett öppnare och mera effektivt samarbete mellan psykiatrisk vård och socialvård.

Utan att kunna lämna ett statistiskt underlag för följande påstående vill vi ändå framhålla följande:

Inom socialtjänsten har vi en stark känsla av att våra klienter i alltför liten utsträckning får den psykiatriska hjälp de behöver. Ett besök på en psykiatrisk klinik leder alltför ofta till att klienten skickas tillbaka med "en påse tabletter" vilket kan öka risken för missbruk – överdos – självmord.

I olika artiklar bla i "Kritisk psykologi" nr 2–3 1981 beskrivs dagens psykiatri som klasspsykiatri. Här föreligger också statistiskt underlag för att diagnosen och behand-

lingen av psykiska problem är klassbunden.

Också självmordsproblemen, vilket mycket tyder på, är klassbundna och därför förekommer mera ofta bland socialtjänstens riskgrupper än i övriga befolkningsgrupper är det helt nödvändigt att antingen psykiatrin ändrar sina arbetsformer radikalt eller att socialtjänsten tillföres resurser till forskning, utvecklings- och behandlingsarbete för att kunna förebygga de samhällsrisiker som leder till att vi varje år av en befolkning på:

- 4 000 människor har
- 1 fullbordat självmord
- 10 självmordsförsök
- 100 som har övervägt att beröva sig livet
- och flera hundra som har döds- eller självmordstankar eller finner livet meningslöst.

Våldtäkt mer aggression än sexualitet

A. NICHOLAS GROTH

Män som våldtar

Prisma-RFSU, 1981, 254 s. ca-pris 75 kronor

Men Who Rape. The Psychology of the Offender, kom ut 1979 i originalversion och föreligger nu i svensk

översättning. Groth som är klinisk psykolog, har skrivit denna bok tillsammans med Jean Birnbaum och bygger boken i stor utsträckning på erfarenheter från klient- och andra kontakter med såväl män som har begått våldtäkt eller är misstänkta därför som med kvinnor som utsatts för våldtäkt. I boken definieras våldtäkt som då någon tvingar sig till ett sexuellt umgänge utan att samtycke föreligger och att tvånget sker genom våld eller hot om våld. Att notera är att Groth inte räknar psykiskt hog som hot om våld i detta sammanhang.

Boken innehåller en diskussion av myter och realiteter, om våldtäktens psykodynamik, om kliniska aspekter på våldtäkt, om olika våldtäktsmönster och också om riktlinjer för hur man kan utreda och behandla våldtäktsmän.

Avsnittet om myter är svårläst eftersom man ibland har svårt att se vad författaren anser vara myter och vad han anser vara verklighet. Bilden blir härigenom något förvirrande.

En huvudtes i denna bok är att våldtäkt alltid innehåller de tre komponenterna våld, vrede och sexualitet. Det gäller trots att män som begår våldtäkt inbördes är mycket olika. Våldtäkten innehåller således såväl aggression som sexualitet och våldtäkten kan inte ses som enbart ett sexuellt beteende utan även som ett aggressivt beteende.

Enligt denna bok är det en vanlig missuppfattning att män som begår våldtäkt gör det för att de är sexuellt upphetsade eller för att de är sexuellt otillfredsställda. Sanningen skulle snarare vara den att bakom våldtäkt finns mera av vrede och maktbegär än lust och njutning. Våldtäkten skulle vara en pseudosexuell handling, en "förvriden form av mänsklig sexualitet och mera ett uttryck för en personlighetsstörning hos gärningsmannen än för ett behov av sexuell tillfredsställelse".

Det sista avsnittet i boken behandlar riktlinjer för utredning och

behandling av våldtäktsmän. Även om detta avsnitt bygger på amerikanska förhållanden kan det ha viss relevans även för oss i denna del av världen.

Boken är lättläst och innehåller en hel del fallstudieexempel som gör den ännu mera lättläst och kanske mer levande än den eljest skulle ha varit. För en icke-psykolog ter sig Män som våldtar något "psykologiserande". Den torde dock kunna vara kunskapshöjande hos många av oss oavsett vilken yrkes- och utbildningsmässig bakgrund vi har.

Det är litet tråkigt att förordet till den svenska utgåvan innehåller ett osakligt och helt onödigt angrepp på Sexualbrottsutredningen och dess betänkande, som kom 1976.

Jan Trost

Fin och klok bok om barn på sjukhus

LISE GIØDESEN

När barn ska in på sjukhus

Natur och kultur 1981.

Barns reaktioner på sjukhusvistelse har under senare år blivit föremål för en hel del uppmärksamhet. I början av 1970-talet gjorde Rädda Barnen en omfattande aktion på temat, en rad skrifter har utkommit och likaså en hel del informationsmaterial riktat till barn och föräldrar. På alla landets barnkliniker har man också diskuterat dessa frågor ingående.

När nu Lise Giødesens två år gamla bok utkommer i svensk översättning är detta ändå mycket välkommet. Lise Giødesen är ergoterapeut och har i många år arbetat med lekterapi för barn på sjukhus i Danmark. Hon har också stor erfarenhet av att undervisa i dessa frågor. Boken har fått en utmärkt översättning av Hélène Andrae och den har fackgranskats av Ivonny Lindquist, den svenska lekterapis förgrundsgre-